

АДНА ПАДЗЕЯ І НЕ АДНА ГІСТОРЫЯ

Зноў восень, і зноў верасень. Сёння ў Беларусі для большасці людзей гэты месяц атаясамліваецца з пачаткам навучання ў школах і ВНУ, са святам збору ўраджаю. Таксама можна ўзгадаць, што 1 верасня 1939 года з нападу нацысцкай Германіі на Польшчу пачалася Другая сусветная вайна. Калі ж сёння запытана пра падзеі 17 верасня далёкага 1939-га, то мала хто, пэўна, адразу скажа пра паход Чырвонай арміі, вынікам якога стала ўз'яднанне Беларусі і Украіны і атрыманне амаль тых межаў, у якіх цяпер існуюць гэтыя краіны. Самае цікавае, што падзея нібыта адна, але поглядаў на яе так шмат і яны ў такой ступені супяречна адна адной, што пачынаеш губляцца і не разумееш:

а што ж у выніку адбылося? У польскай гісторыі гэта «чорны і трагічны дзень», калі адбыўся здрадніцкі напад СССР на Польшчу, у выніку якога была занята «значная па памерах польская тэрыторыя». Для Савецкага Саюза гэта быў «акт гістарычнай справядлівасці» і крок «па абароне насельніцтва Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны». У сучаснай Расіі да апошняга часу было даволі нейтральнае стаўленне да гэтай падзеі і фармулявалася яна як «польскі паход Чырвонай Арміі». Для сучаснай Беларусі гэта «вяртанне тэрыторый і ўз'яднанне народу» у межах адной дзяржавы... Як жа яно было на самой справе? Варта толькі прыгадаць агульнавядомыя гістарычныя факты...

«Крэсы ўсходнія» ці Заходняя Беларусь?

17 верасня 1939-га Чырвоная Армія ўвайшла на тэрыторыі, якія да гэтага часу паліякі называюць «крэсы ўсходнія» («усходнія рэгіёны») і адстойваюць незаконнасць такіх дзеянняў з пункту гледжання міжнароднага права, а некаторыя нават сцвярджаюць аб неабходнасці вяртання гэтых тэрыторый у склад сучаснай польскай дзяржавы. Як жа частка Заходняй Беларусі аказалася ў складзе Польшчы, ці сапраўды яны з'яўляюцца польскімі тэрыторыямі з польскім насельніцтвам?

Гісторыя сведчыць, што тыя тэрыторыі, якія паліякі лічылі «сваймі», знаходзіліся ў складзе польскай дзяржавы на працягу 18 гадоў (!) і пераважную большасць на іх складалі беларусы. Да гэтага недзе 600 гадоў яны былі часткай Вялікага Княства Літоўскага (у тым ліку калі была створана федэратыўная Рэч Паспалітая), а потым крыху болей за стагоддзе існавалі ў складзе Расійскай імперыі пад называй «Северо-Западны край» і ўключалі ў асноўным беларускія губерні.

Пасля Каstryчніцкай рэвалюцыі 1917 года з'явіўся шэраг новых краін, і сярод іх Польская Рэспубліка, на чале якой пасля вяртання з нямецкага палону стаў моцны лідар Юзэф Пілсудскі. Яго марай было аднаўленне Рэчы Паспалітай «ад мора да мора» з туцьульной польскай нацыяй на чале. Менавіта гэтая мэта стаяла перад паліякамі, калі распачалася савецка-польская вайна 1919—1921 гадоў.

У той жа час большавікі мелі надзеі на сусветную рэвалюцыю, якую можна распапіць у Польшчы і Германіі. Але на тэрыторыі Расіі ішла грамадзянская вайна, краіна была аслаблена пасля рэвалюцыі і Першай сусветнай вайны, да таго ж савецкая армія мела вельмі мала прафесіянальных ваеных у сваім складзе. Паліякі ж хоць і не здолелі пабудаваць новую Рэч Паспалітую, па выніках вайны ўсё ж такі атрымалі значныя тэрыторыяльныя здабыткі ў выглядзе заходніх частак Беларускай і Украінскай ССР.

Дэ-юре і дэ-факта

Сёня агульнавядома, што паход савецкай арміі, ды і сам пачатак Другой сусветнай вайны стаў магчымым дзякуючы двум дакументам — Мюнхенскаму дагавору 1938 года (прадэманстраваў нежаданне Францыі і Вялікабрытаніі канфліктаваць з Германіяй, нават калі апошняя пачынае агрэсію супраць сувэрэнных краін, фактычна даў на яе дазвол) і пакту Молатава — Рыбентропа 1939 года (у сакрэтым дадатку размяркоўваліся зоны ўплыву і фактычна дзялілася Еўропа паміж Германіяй і СССР). Атрымліваецца: нягледзячы на мірны дагавор з Польшчай, СССР увайшоў на тэрыторыю сувэрэнай краіны і акупаваў яе частку?..

Але нямецкія войскі пачалі напад 1 верасня 1939 года, а Чырвоная армія рушыла да польскіх межаў толькі 17 верасня. І тут трэба разумець, што адбывалася гэтыя два тыдні — нямецкія войскі фактывічна занялі ўсю Польшчу, апрач тэрыторый Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны. Ганс Франк 15 верасня становіца генералам-губернатарам акупаванай Польшчы, увесце польскі ўрад 16 верасня ўцякае ў Румынію, туды ж раней быў перапраплунены запас краіны. Чырвоная армія ўваходзіць на тэрыторыю дзяржавы, якая існуе дэ-юре, але ўжо не дэ-факта, і чырвонаармейцаў беларусы на «акупаваных тэрыторыях» сустракаюць кветкамі...

А што далей?

Вядома, што пасля 17 верасня было яшчэ шмат падзеяў трагічнай Другой сусветнай вайны. Былі і драматычныя, і гераічныя старонкі супраціву народаў «карочневай чуме». Былі партызанская барацьба, спаленія вёскі, было шмат чаго, пра што напісаны не адна книга.

Пасля перамогі саюзнікам зноў паўсталі пытанні аб межах вызваленых краін. І хоць вырашалі гэтыя пытанні СССР, Вялікабрытанія і ЗША, Польша не засталася пакрыўджаць — яна замест страчаных атрымала такія нямецкія землі, як Усходняя Прусія, Памеранія, Ніжняя Сілезія і частка Брандэнбурга. Зразумела, з усіх гэтых тэрыторый былі выселены немцы. Да таго ж па асобным дагаворы з СССР у склад Польшчы ўвайшла Беластоцкая вобласць. 6 ліпеня 1945 года паміж Часовым урадам нацыянальнага адзінства Польшчы і ўрадам СССР было складзена пагадненне пра аблмен насельніцтвам: асобы польскай і яўрэйскай нацыянальнасці, што былі грамадзянамі даваеннай Польшчы і жылі ў СССР, атрымалі права на выезд у Польшчу, а асобы рускай, украінскай, беларускай і літоўскай нацыянальнасцяў, якія жывуць на тэрыторыі Польшчы, павінны былі перасяліцца ў Савецкі Саюз.

Лічбы гістарычнай статыстыкі: да 31 кастрычніка 1946 года з Польшчы ў СССР перасялілася каля 518 тыс. чалавек, а з СССР у Польшчу — каля 1 млн. І нібыта пытанне аб межах і «крэсах» было вырашана...

Стара гісторыя у новых abstavінах

Пасля распаду СССР і зникнення Варшаўскага блока з'явіліся новыя сувэрэнныя і незалежныя краіны. Былі захаваны тэмы, у якіх дзяржавы існавалі паводле Ялцінска-Патсдамскай канферэнцыі і непарушнасць якіх гарантавалася сістэмай міжнароднага права і ААН.

З пачатку 1990-х гадоў польскія гісторыкі напісалі шмат кніг пра тое, што атрымалы пасля Другой сусветнай вайны тэрыторыі насамрэч з'яўляюцца «спрадвечна польскімі» і належалі ім яшчэ ў часы напаўлегендарнай дынастыі Пястай. Нямецкі горад Брэслау атрымаў назыву Вроцлаў, а вольны горад Данциг стаў Гданьскам.

Але неўзабаве вярнулася ў польскую гісторыю і аблеркаванне «крэсаў усходніх». І вось тэрыторыі, на якіх заўсёды большасць насельніцтва была беларускай і якія былі адасаблены ад свайго народа толькі на 18 гадоў, сталі таксама «спрадвечна польскімі», і гэтаму шукаюцца любяя паддоўдзячныя доказы, падводзяцца гістарычныя факты. У польскім грамадстве нават культывуецца настальгія па «адарваным краі».

Але ж вядома, што на занятых тэрыторыях польскае кіраўніцтва распачalo працэсы паланізацыі. Да 1939 года амаль усе беларускія школы былі пераўтвораны ў польскія, спынена выданне беларускіх газет і часопісаў, забаранялася выкарыстанне беларускай мовы ў дзяржавных установах і органах мясцовага самакіравання. Нават праваслаўныя храмы перадаваліся пад уладу каталіцкай царкве і ператвараліся ў касцёлы. Кожны, хто жыў на тэрыторыі заходней ад Негарэлага тых 18 гадоў,

можа гэта падцвердзіць. А скептыкам можна парыць пачытаць Максіма Танка.

Акрамя таго, польскі ўрад пачаў засяленне беларускіх земляў асаднікамі — быўлымі польскімі афіцэрамі. Іх зямельныя ўладанні павялічваліся за кошт земляў беларускіх сялян. Кожны з амаль 300 тысяч польскіх каланістай атрымалі па 12—18 гектараў. Атрымліваецца, польская паны, якіх было менш за 1% ад усёй колькасці насельніцтва Заходняй Беларусі, валодалі амаль паловай беларускай зямлі.

Сапраўдная каштоўнасць

Да падзеі 17 верасня 1939-га можна ставіцца па-рознаму, разглядаць іх як злачынства ці акт справядлівасці, шукаць аргументы і доказы да кожнага пункту гледжання. Але трэба памятаць галоўнае — тады была адноўлена цэласнасць нашай краіны і нашага нарада. І хоць гэта адбылося не ў выніку нацыянальнай рэвалюцыі ці грамадзянской вайны, вартасць гэтага аўяднання не меншай.

Не беларусы аддавалі заходнюю частку сваёй тэрыторыі Польшчы ў 1921-м, не ўласныя войскі Беларусі ўваходзілі для вяртання гэтых земляў у 1939-м, і не беларуская дэлегацыя змагалася за захаванне межаў, у якіх пражываў беларускі народ у 1945-м. Але ўсё ж такі Беларусь стала самастойнай і незалежнай дзяржавай, і для нас становіца галоўным захаваць разуменне таго, што адзінства нашай краіны з'яўляецца сапраўднай каштоўнасцю. А заявы пра належнасць тых ці іншых тэрыторый нашай дзяржавы нясуць сапраўдную небяспеку. Варта толькі паглядзець на суседнюю Украіну...

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

ІЗВЕЩЕНІЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПЕРВЫХ И ПОВТОРНЫХ ОТКРЫТЫХ АУКЦІОНОВ ПО ПРОДАЖЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ В ЧАСТНУЮ СОБСТВЕННОСТЬ
Організатор аукціону: государственное предприятие «Витебский областной центр маркетинга», 210015, г. Витебск, проезд Гоголя, дом 5, тел. (0212) 42-61-62

Кадастровый номер, площадь, адрес, функциональное назначение зем. участка.
Размер начальной цены и задатка (с учетом/до деноминации)

Кадастровый номер, площадь, адрес, функциональное назначение зем. участка.
Размер начальной цены и задатка (с учетом/до деноминации)

Лот №1. Земельный участок с кадастровым №22128481010000092, площадью 0,1414 га по адресу: Витебская обл., Витебский р-н, Летчанский с/с, д. Новоселки, участок 1 для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома. Ограничения, инженерные коммуникации и сооружения: водоохранная зона реки водомёров (р. Западная Двина, оз. Белое). Нач. цена: 4000/40000 000 бел. руб. Задаток: 400/400 000 бел. руб. Реквизиты для внесения задатка: р/с 3600314080100 в ф/л №200 Витебского обл. управления ОАО «АСБ Беларусбанк» МФО 635, УНП 300976663, код платежа 04901, получатель платежа: Летчанский сельский исполнком

Лот №2. Земельный участок с кадастровым №221285904010000224, площадью 0,0739 га по адресу: Витебская обл., Витебский р-н, Мазоловский с/с, д. Дреколье, ул. Центральная для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома. Ограничения, инженерные коммуникации и сооружения: водоохранная зона реки водомёров (оз. Боровское). Нач. цена: 921,619/216 100 бел. руб. Задаток: 92,16/921 600 бел. руб. Реквизиты для внесения задатка: р/с 3600314090174 в ф/л №200 Витебского обл. управления ОАО «АСБ Беларусбанк» МФО 635, УНП 300594330, код платежа 04901, получатель платежа: Мазоловский сельский исполнком

Лот №3. Земельный участок с кадастровым №221282913101000168, площадью 0,1136 га по адресу: Витебская обл., Витебский р-н, Зароновский с/с, д. Суцково, ул. Коммунистическая, 33A для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома. Ограничения, инженерные коммуникации и сооружения: водоохранная зона реки водомёров (оз. Искровое). Нач. цена: 5500/55 000 000 бел. руб. Задаток: 550/500 000 бел. руб. Реквизиты для внесения задатка: р/с 3600314060087 в ф/л №200 Витебского обл. управления ОАО «АСБ Беларусбанк» МФО 635, УНП 300972045, код платежа: 4901, получатель платежа: Вороновский сельский исполнком

Лот №4. Земельный участок с кадастровым №221283703101000120, площадью 0,1500 га по адресу: Витебская обл., Витебский р-н, Куринский с/с, д. Задынье, ул. Надречная, участок №1 для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома. Ограничения, инженерные коммуникации и сооружения: водоохранная зона рек и водомёров (река Западная Двина), охранная зона электрических сетей напряжением до и выше 1000 В. Нач. цена: 1813,49/18 134 900 бел. руб. Задаток: 181,35/18 131 500 бел. руб. Реквизиты для внесения задатка: 3600314070093 ф/л №200 Витебского обл. управления ОАО «АСБ Беларусбанк» МФО 635, УНП 300973345, код платежа 4901. Получатель платежа: Куринский сельский исполнком

Лот №5. Земельный участок с кадастровым №221287913101000857, площадью 0,1497 га по адресу: Витебская обл., Витебский р-н, Октябрьский с/с, д. Лятохі, ул. Луческая, 105 для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома. Ограничения, инженерные коммуникации и сооружения: водоохранная зона реки водомёров (река Луческая), охранная зона электрических сетей напряжением до и выше 1000 В. Нач. цена: 2 838,06/28 380 600 бел. руб. Задаток: 283,81/2 838 100 бел. руб. Реквизиты для внесения задатка: р/с 360031402004 в ф/л №200 Витебского обл. управления ОАО «АСБ Беларусбанк» МФО 635, УНП 300962400, код платежа 4901, получатель платежа: Вороновский сельский исполнком

Лот №6. Земельный участок с кадастровым №22128701210